МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 1(32)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., акад. Академії вищої шк. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, доц., Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М. д-р іст. наук, доц., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Кураченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзієвський О. І., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, доц., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доц., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., академік Академії вищої шк., Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 21 грудня 2011 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подоляка (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 —
Вип. 1 (32). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 336 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України "Наукові праці МАУП" визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ПРАВОВІ НАУКИ 170

Костицький В. В.
Захист суспільної моралі як функція демократичної держави в умовах формування глобального громадянського суспільства 170

Сорока Л. В.
Становлення кримінального законодавства України про відповідальність та покарання неповнолітніх 183

Темченко В. І.
Комунікативний аспект визнання громадянських прав і свобод у механізмі їх забезпечення 188

Ейсмонт В. С.
Шляхи демократизації інституціональної системи власності в національному законодавстві 195

Ковтун І. А.
Професійні відхилення у діяльності юристів та їх попередження 204

Шашкова-Журавель І. О.
Міжнародно-правові аспекти охорони праці 210

Буратевич О. І.
Правові основи державної політики європейської інтеграції України: сучасний стан і перспективи розвитку 216

Ілієва Стоянка Іванова
Конституція Республіки Болгарія 1991 р. – політико-правове обґрунтування законодавчої трансформації Болгарії та вплив на розвиток сучасного цивільного права 223

Клим'юк О. С.
Регулювання інформаційних відносин у сучасному суспільстві: управлінський та правовий аспекти 232

Колюшко Ю. С.
Господарське право у правовій системі України: самодостатня галузь права чи комплексний правовий інститут 238

Кузнєцова О. О.
Щодо стану законодавчого врегулювання норм з відшкодування моральної шкоди у цивільному законодавстві України 245

Муаз Бшарат
Поняття та юридична природа категорії надзвичайного стану в законодавстві різних країн та в міжнародно-правових документах 248

Пограничний С. Л.
Проблеми правового і політичного забезпечення державного управління інвестиціями в Україні 252

Квятковска-Буляк Алиция
Психические нарушения и проблемы у солдат, возникающие в результате участия в военных действиях 256

Тимошин Ю. В.
Правове забезпечення реформування системи державної влади: адміністративна і політична складова 264

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ 269

Кальянов А. В.
Потенціал здоров'я населення України у людському вимірі 269

Юсеф Н. Н.
Міжнародні економічні відносини Турецької Республіки та України 277

Ейсмонт В. С.
Структура власності у перспективному варіанті економічного розвитку України 281

Гончаров О. М.
Інноваційна діяльність та її роль у розвитку української економіки 289

Гончарова О. О.
Деякі аспекти державного регулювання місцевих бюджетів 294

Пограничний С. Л.
Україна і міжнародний досвід правового забезпечення державного управління інвестиціями 298

Старих Л. В.
Формування професійних навичок та вмінь у фахівців з медичного та фармацевтичного маркетингу 305

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 310

Главче Методі
Деякі компоненти активізації розвитку творчих задатків і здібностей студентів при вивченні математичних дисциплін 310

Гончаренко Є. Ю.
Формування та розвиток мовної та лінгвокраїнознавчої компетенції за принципами нових методичних концепцій вивчення іноземних мов (на прикладі німецької мови) 317

Зирянова О. Л.
Самовдосконалення в системі індивідуально-психологічних особливостей особистості 322

Маяцька О. Ю.
Вплив стандартів поведінки на функціонування і розвиток малих груп: соціально-психологічні аспекти дослідження 329

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 335

УДК 340.12

В. І. ТЕМЧЕНКО
Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ВИЗНАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ І СВОБОД У МЕХАНІЗМІ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 1(32), с. 188–194

Процес інтеграції України в європейський правовий простір потребує дослідження європейських стандартів у сфері забезпечення громадянських прав і свобод. Особливого значення набуває необхідність теоретичного аналізу визнання громадянських прав і свобод як форми забезпечення прав у контексті правової комунікації та урівноваження інтересів та їх цінних правових смислів.

Проблема визнання громадянських прав і свобод у контексті європейських стандартів прав людини та сучасних наукових підходів до розуміння механізму їх забезпечення потребує теоретичного аналізу проблем правової комунікації. Сучасне поняття соціально-правових механізмів пов'язано з поняттями: системної взаємодії, зв'язками, мережами комунікації, інформації тощо. Тому одним із аспектів поняття механізму забезпечення громадянських прав є визначення процесуального та інформаційного змісту правової взаємодії. Виділяючи аналітично поняття "інформаційної взаємодії" чи "соціальної комунікації", виникає необхідність у з'ясуванні цих понять та визначення деяких особливостей поняття визнання громадянських прав і свобод у механізмі їх забезпечення. Останнє і визначає актуальність цієї праці.

Визначимо окремі аспекти комунікативного змісту визнання громадянських прав і свобод як форми їх забезпечення.

Загальні положення проблем масової комунікації висвітлюються в працях К.-О. Апеля, К. Леви-Стросса, Ж. Бодрияра, П. Бурдє Д. Бьолера, В. Гьосле, Г. Йонаса, В. Кульмана, А. Макінтайра, А. Піппера, Д. Пітерса, Дж. Роулза, Р. Рорті, П. Ульріха, К. Ю. Хабермаса Ясперса та ін. На пострадянському просторі з проблем теорії масової комунікації існує достатня кількість наукових праць, які з'ясовують основні теоретичні поняття [8, 15, 18, 20]. Проте, єдності у розумінні процесів масової комунікації в науці немає. Так, термін комунікація в літературі розуміють як:

- передачу інформації, ідей, чи оцінок емоцій від однієї людини (або групи) до іншої (або іншим) головним чином за допомогою символів;
- систему, в якій здійснюється взаємодія, процес взаємодії, способи спілкування, за допомогою яких створюється, передається і приймається різноманітна інформація;
- соціально обумовлений процес передачі і сприйняття інформації в умовах міжособистісного і масового спілкування по різних каналах за допомогою різних комунікативних засобів (вербальних, невербальних та ін.) [2, *39*].

Поняття комунікації в історії свого становлення у різних дослідженнях виявляє різну інтерпретацію змісту та методологію. Перший підхід представлений концепцією структурного функціоналізму, в якому соціальна комунікація пізнається в системних зв'язках і функціях (Т. Парсонс). Другий підхід з'ясовує когнітивні моделі суб'єктно-об'єктних відносин та виділяє сферу інтеракції (комунікації) як особливий онтологічний об'єкт (Ю. Габермас). Третій підхід розглядає

© В. І. Темченко, 2012

суспільство як мережу комунікацій. Комунікація уявляється як активне середовище самоорганізації (Н. Луман) [3, *53*].

Серед підходів можливо акцентувати увагу, зокрема, на теоретичних позиціях К. Ясперса, Ю. Габермаса та Н. Лумана. Так, К. Ясперс розглядав комунікацію та її типологію в екзистенціально-антропологічному вимірі. Незважаючи на певну теоретичну недосконалість цієї теорії, поєднання Ясперсом екзистенціальної діалектики з антропологічною редукцією створює методологічні можливості пізнання особливостей комунікації [4, *8–13*]. Дещо іншу модель було запропоновано Ю. Габермасом. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса ґрунтується на двох ключових поняттях "ідеальна мовна ситуація" (Ideal Speech Situation) і "комунікативна компетенція" (Communicative Competence). Габермас вважав, що всі учасники повинні мати рівні умови без будь-якої дискримінації у вільному і відкритому дискурсі досягнути консенсусу стосовно справедливості права чи фактичної ситуації. Фундаментальним положенням є віра в силу розуму [5]. Принципово іншу концепцію комунікації запропоновано Н. Луманом. Комунікація в теорії Лумана є основою теорії соціальних систем. Основна функція комунікації – створення соціальних систем. Особливе місце в теорії займає інформація як подія, що змінює стан системи. Власне завдяки смисловій комунікації здійснюється відтворення соціуму [6, *167–168*].

З ідеєю комунікації у філософії XX ст. пов'язують також кілька понять, що значно вплинули на розвиток філософії. До цих ідей варто віднести ідеї: інтерсуб'єктивності, розрізнення, мови, взаєморозуміння [7, *158–161*]. Так, ідея інтерсуб'єктивності Е. Гуссерля пропонує необхідність врахування в акті свідомості міжсуб'єктної взаємодії, яка породжує спільність установок, поглядів [8]. Філософія розрізнення Ж. Бодріяра ґрунтується на ідеї про первинну розрізненість суб'єктів комунікації та необхідності врахування їх рівноправності та самобутності. Проти філософії тотожності направлена і теорія "різоми" Ж. Далеза та Ф. Гваттарі. Філософи лінгвістичної традиції обґрунтовували важливість мови як нової універсалії філософської рефлексії дійсності. Водночас узгодженість соціальної взаємодії ставиться в залежність від гарантій взаєморозуміння. Взаєморозуміння в теорії комунікації стає головною мотивацією комунікативної взаємодії (К.-О. Апель) [9, *158–161*].

Варто також відзначити і нові теоретичні напрями пізнання соціальної взаємодії у сучасній соціології. Так, П. Штомпка констатує народження "третьої соціології", соціології соціальної екзистенції (соціального існування) після другої соціології поведінки і дії та першої соціології організмів і систем. Головний об'єкт дослідження – соціальна подія: людські дії в колективних контекстах, що обмежені потенціалом учасників, структурним і культурним середовищем. "Третя соціологія" знищує дві ілюзії: незалежність особи від суспільства та фатальної залежності, неконтрольованості долі людини. "Третя соціологія" окреслює більш реалістичну картину соціального існування, що охоплює і межі свободи людини від суспільства і свободу її дії. Соціальна екзистенція, стверджує П. Штомпка, приводить у дію самоперетворення суспільства. Ці перетворення завдячують людям та їх соціальній практиці у сфері повсякденного життя [10, *4–5*].

Сучасні дослідження в галузі філософії права відзначаються переходом від класичного схематико-функціонального раціоналізму до комунікативно-дискурсивної філософії людських відносин [16]. У межах комунікативної концепції права, право розуміється в межах соціокультурного та історичного контексту як елемент культури, як психосоціокультурна підсистема. Право розуміється у смислі інтерсуб'єктивного явища як результат людської комунікації [12]. Ці ідеї мають своє відображення і в останніх наукових дослідження із проблем правової комунікації. Так, А. С. Токарська підкреслює, що суспільна комунікація є одночасно і джерелом формування права, і об'єктом його застосування. Домінуючою у функціонуванні права, на думку А. С. Токарської, є "висхідна" нормативність, що полягає в орієнтації нормотворчої діяльності на пошук принципів комунікативної рівноваги в суспільному житті та наданні їм юридичної сили [16].

Разом із цим в окремих авторів має місце і позитивістська традиція правового мисленя. Так, зокрема, поняття правової комунікації визначається у смислі "способу взаємодії у рамках закону" [14, *11*]. Поняття "правового життя" розуміється як "сукупність усіх форм юридичного буття суспільства". Більше того, все, що не передбачено позитивним правом пропонується розуміти неправовим чи антиправовим [15, *9*]. Тому поняття "правової комунікації" та суміжні з ним правові поняття у контексті механізму забезпечення громадянських прав і свобод потребують окремої уваги з врахуванням сучасних теоретичних підходів до розуміння права та закону, доктрини верховенства права, конвенційних стандартів та прецедентної практики ЄСПЛ.

Механізм забезпечення громадянських прав і свобод є однією із інституціональних систем, що забезпечує динамічно-рівноважну впорядкованість та стабільність соціальної системи. Правова комунікація, як складова механізму забезпечення прав, виступає в ролі організуючого елемента. Інформаційною сутністю правової комунікації виступає право та специфічні його засоби. З точки зору механізму забезпечення громадянських прав і свобод, комунікативна взаємодія здійснюється у таких формах: визнання прав, реалізація, захист, сприяння. Разом з тим з позицій нових підходів соціологів щодо пізнання соціуму в аспекті концепту "соціальної екзистенції" є необхідність виокремити деякі теоретичні положення, що окреслюють напрями пізнання комунікативного аспекту зазначених форм забезпечення громадянських прав і свобод і, зокрема, визнання прав.

Концепт "соціальної екзистенції" ґрунтується на доведеному висновку: ні індивіди, ні суспільства не є окремими автономними одиницями. І ті й інші – чисто аналітичні аспекти індивідуально-соціального простору. Тому суспільна взаємодія розглядається з точки зору двох аспектів: індивід у суспільстві та суспільство індивідів. Індивід розуміється як унікальний "вузол" соціальних зв'язків у "людській мережі". Суспільство, у свою чергу, це певна комбінація акторів та їх дій, яке у своїх рисах є наслідком цієї комбінації [6, *8*]. У правовому аспекті ці теоретичні позиції окреслюють деякі методологічні підходи до розуміння механізму забезпечення громадянських прав і свобод, його форм, принципів, засобів тощо.

Деякими особливостями відзначається визнання громадянських прав і свобод як форма забезпечення. Варто зазначити, що в науково-практичному коментарі до Конституції України поняття "утвердження" прав і свобод розуміється як визнання державою прав і свобод шляхом: проголошення у деклараціях; закріпленням прав у Конституції, інших законах; участю в підготовці і прийнятті міжнародних документів, приєднанням до договорів та їх ратифікацією [7, *23*]. У цьому значенні поняття "визнання" є синонімом "утвердження" та розуміється як форма забезпечення прав та свобод. Різновидом визнання є імплементація міжнародних стандартів з прав людини.

У міжнародних документах із прав людини також використовується поняття "визнання" прав людини. Так, у Преамбулі ЄКПЛ наголошує на необхідності забезпечення загального визнання і дотримання прав людини. У Декларації про право й обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати і захищати загальновизнані права людини й основні свободи також закріплюється право кожної людини індивідуально та разом із іншими розвивати й обговорювати нові ідеї і принципи, що стосуються прав людини, та виборювати їх визнання. Поняття визнання прав і свобод у зазначених документах передусім потрібно розуміти у сенсі визнання прав людини як об'єктивної соціальної реальності та верховенства прав людини над позитивним законодавством і державою.

Поняття "визнання" прав як соціальної реальності має місце і в практиці ЄСПЛ. Так, наприклад, у справі "L проти Литви" та "Кріс-тін Гудвін проти Сполученого Королівства" Суд звернув увагу на необхідність вжиття заходів із забезпечення визнання й захисту прав транссексуалів. Держава зобов'язана забезпечити визнання статевої належності післяопераційних транссексуалів шляхом внесення поправок в їх акти громадянського

стану та усунення прогалин у законодавстві щодо порядку визнання справжньої статевої належності [18]. Адже конфлікти між соціальною реальністю і правом (social reality and law) ставить їх в аномальне становище, що вимагає від держави здійснення позитивного обов'язку (positive obligation) щодо правового визнання (legal recognition) статусу післяопераційних транссексуалів [19].

Отже, потрібно зазначити, що права й свободи існують лише в межах суспільного визнання. Визнання прав і свобод є наслідком комунікативного обміну правовими смислами щодо індивідуальних та суспільних потреб, узгодження їх ціннісної рівноважності та надання (утвердження) відповідного ступеня всезагальності у вигляді прав, обов'язків та відповідальності. Рівноважність правових смислів завжди є результатом неповторного й унікального поєднання правових зв'язків індивідів та їх організацій у межах відповідної правової культури. Тому реальність правового буття завжди наповнена перманентною комунікативною зміною інтересів та їх правових смислів. І тому комунікативна реальність народжує певні історичні постаті чи організації, що впливають на правове буття, зміст та визнання прав і свобод та юридичні засоби їх забезпечення.

У кожної людини, їх спільностей у конкретно визначеному часі і просторі існує унікальна ієрархія потреб та інтересів. Співвідношення цих потреб та інтересів завжди різне. Важливість тих чи інших інтересів окреслюється рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів. Серед об'єктивних факторів, що визначають ситуативну супідрядність, вирізняються змінювані умови зовнішнього природного та соціального середовища. Особливе значення мають: демократичні, правові та моральні цінності, зміст, обсяг та реальність гарантій прав і свобод, соціально-культурні орієнтації тощо.

З точки зору суб'єктивного фактора, ціннісноорієнтуючими та правовизначальними є, зокрема, важливість тих чи інших потреб та інтересів особи чи їх спільностей. У міру задоволення потреб змінюється і ставлення до важливості тих чи інших інтересів, їх ціннісна ієрархія. Відповідно до цього визначається й суб'єктивно та соціально оцінювана рейтингова супідрядність прав та свобод та умови рівноваги індивідуальних та суспільних інтересів. Змінюється і зміст комунікативної взаємодії, правові пріоритети, ціннісний зміст визнання прав і свобод, їх обсягу та межі, засоби забезпечення тощо.

Комунікативна еволюція визнання прав людини як способу юридичного закріплення їх безпосереднього змісту, обсягу, меж та засобів забезпечення достатньо наочно відображена у прецедентній практиці Європейського суду з прав людини. Відповідно до практики ЄСПЛ та застосовуваної ним концепції верховенства права визнання конкретного змісту, обсяг та межі втручання у громадянські права і свободи, засоби їх забезпечення у постійному русі, що й створює умови реальності комунікативної рівноваги інтересів.

Важливими для розуміння комунікативного аспекту поняття визнання прав є уявлення про правове буття суспільства як спільності індивідів. Потрібно погодитись із соціологами та зазначити, що сенс правового буття, його риси є наслідком комунікативної взаємодії різних акторів, які мають різну правову культуру, ціннісне світосприйняття, правові установки, правовий статус тощо. Варто лише згадати історичні умови та складність узгодження сторонами прийняття положень Європейської конвенції з прав людини і основних свобод. Досить значна частина положень Загальної декларації прав людини так і не була визнана європейською спільнотою та закріплена в Конвенції, зокрема, через різний стан розвитку демократії в країнах Європи. Сучасний стан дотримання ЄКПЛ також свідчить про вади демократії та законодавства в пострадянських країнах у сфері імплементації європейських стандартів. Особливо це стосується впровадження прецедентної практики ЄСПЛ.

Тому визнання як форма комунікативної взаємодії громадянських прав і свобод є постійним процесом суспільного комунікативного обміну та урівноваження цінності пра-

вових смислів. Відсутність пошуку рівноваги нових правових смислів у змінюваній правовій реальності створює умови соціальної напруги та позаправової руйнації неадекватних історичним реаліям суспільних структур.

Проблема визнання громадянських прав і свобод пов'язана також із мовними засобами зовнішнього відображення правових переживань, знань, смислів та процесів. Т. Парсонс зазначав, що відкриті соціальні системи постійно знаходяться у стані взаємного обміну. Обмін здійснюється з допомогою мови, що й створює, власне, ці системи [20, *18*]. Правові почуття стосовно прав та свобод, їх загальності, універсальності та рівності також окреслюються з допомогою мови та набувають суспільного значення (визнання) в результаті природної подібності особливостей людської психічної діяльності, зокрема, діалогічності свідомості, почуттів гідності та співпереживання. Останнє породжує стан комунікативного правового взаєморозуміння щодо визнання єдності певних правових смислів, цінності прав та свобод.

Поряд із цим потрібно враховувати суб'єктивність світосприйняття. Світ у нашій уяві постає не об'єктивно, а зміненим відповідно до освітнього рівня, структури та якості знань, морально-правових установок, попереднього досвіду, стереотипів тощо. Відповідно і значення інформації у різних людей може бути різним, що приводить до різної мотивації стосовно необхідності дії чи бездіяльності. Тому й постає питання про мовні засоби права, їх якість та значення у досягненні правового консенсусу щодо визнання прав і свобод.

Мова права це не тільки загальновживані поняття, а й категоріально-понятійний апарат права – мова юриспруденції. Суб'єкти правовідносин повинні користуватися загальними та зрозумілими для всіх правовими категоріями, мати відповідний рівень правової культури (правової компетентності), а законодавство – відповідний рівень правової визначеності. Лише за такої умови можливий правовий діалог і взаєморозуміння щодо визнання та узгодження правових цінностей. Це процес "інформаційно-правового метаболізму", що породжує правову систему та її відповідні мовно-правові засоби комунікації.

Інформаційно-правовий метаболізм – це процес перетворення інформації із зовнішнього середовища у психічні феномени права. Інформаційно-правовий метаболізм включає в себе сприйняття, психічне перетворення будь-якої інформації у категорії права (знання) та вираз цих знань з допомогою лінгвістичних засобів зовні у вигляді правової інформації. Тому, з'ясовуючи комунікативні особливості визнання громадянських прав і свобод, потрібно визначити, зокрема, мовний понятійно-смисловий етап створення правових категорій.

У цьому аспекті важливо врахувати, що розуміння визнання прав і свобод ми розглянемо з позицій існування загального інформаційного поля (не тільки сфери правової інформації), в якому знаходяться суб'єкти правових відносин. Важливо також мати на увазі, що інформація як якість об'єктивно існуючого матеріального світу змінюється у просторі й часі разом із рухом самої матеріальної субстанції. Соціально-правова дійсність у постійному русі. Змінюються як індивідуальна, так і суспільні інтереси, їх ієрархічна пріоритетність, а відповідно, і правові засоби забезпечення рівноваги інтересів.

Процес об'єктивного накопичення соціально-правової інформації має також тенденцію до постійної зміни. Тому суспільство існує у певному об'єктивом існуючому та постійно змінюваному інформаційному полі. Інформація породжує зміни в матеріальних об'єктах, у тому числі, і соціальних. Практика ЄСПЛ свідчить, що правова комунікація у реальності правового буття постійно породжує нову якість правового співвідношення різних інтересів, умов їх рівноваги та засобів забезпечення. Тому стан визнання прав і свобод, їх змісту та обсягу, рівноваги суспільних та індивідуальних інтересів безпосередньо залежить від якості мовно-правових засобів, що створюють інформаційно-правове поле. Вплив інформації на визнання прав і свобод залежить і від інших факторів: повноти інформації, комунікативної спроможності мережі, засобів комунікації тощо.

Отже, визнання як форма комунікативної взаємодії громадянських прав і свобод є постійним процесом суспільного комунікативного обміну та урівноваження цінності правових смислів. Крім того, реальність правового буття наповнена перманентною комунікативною зміною індивідуальних та суспільних інтересів та їх правових смислів. Тому особливістю розуміння комунікативного аспекту визнання громадянських прав і свобод є необхідність врахування динамічно змінюваної ієрархії індивідуальних та суспільних інтересів. Важливість тих чи інших інтересів окреслюється рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів, що визначають умови визнання громадянських прав і свобод, особливості комунікативної взаємодії, правові пріоритети, мовно-правові засоби забезпечення рівноваги прав і свобод тощо.

Література

1. *Гуссерль Э.* (1859–1938). Картезианские размышления / Пер. с нем. Д. В. Скляднева. – СПб.: Наука; Ювента, 1998. – 315 с.

2. *Гуссерль Э.* Парижские доклады // Логос. – 1991. – № 2. – С. 6–31.

3. *Конституція* України: Наук.-практ. коментар / В. Б. Авер'янов. – Х.: Право; К.: Концерн. – "Вид. дім "Ін Юре", 2003. – 808 с.

4. *Култаєва М.* Комунікація як предмет філософської рефлексії: пошуки методологічних можливостей // Комунікація: журн. з питань комунікацій у сусп-ві / Секретаріат Кабінету Міністрів України. Прогр. сприяння парламенту ІІ. – 2010. – № 1. – С. 8–18.

5. *Steve Stickle.* An Introduction to J. Habermas. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.engl.niu.edu/wac/hbrms.html

6. *Лемешев О. Г.* Структура внимания в процессе информационного метаболизма // Соционика, ментология и психология личности. – 2002. – № 3. – С. 18–24.

7. *Малько А. В. Трофимов В. В.* Теоретико-методологическое значение концепции "правовой жизни" // Государство и право. – 2010. – № 7 – С. 5–13.

8. *Назаров М. М.* Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 240 с.

9. *Назарчук А. В.* Общество как коммуникация в трудах Н. Лумана // Вопр. философии. – 2006. – № 6. – С. 156–173.

10. *Назарчук А. В.* Идея коммуникации и новые философски понятия XX века // Вопр. философии. – 2011. – № 5. – С. 157–165.

11. *Науменко Т. В.* Социология массовых коммуникаций в структуре социологического знания // Социол. исследования. – 2003. – № 10. – С. 39–46.

12. *Парсонс Т. П.* Система современных обществ / Пер. с англ. Л. А. Седова и А. Д. Ковалева; Под ред. М. С. Ковалевой. — М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.

13. *Поляков А. В.* Прощание с классикой, или как возможна коммуникативная теория права // Росс. ежегодник теории права. – 2008. – № 1. – С. 9–42.

14. *Поляков А. В.* Российский правовой дискурс и идея коммуникации: Учеб. пособие. – СПб., 2006. – 60 с.

15. *Соколов А. В.* Общая теория социальной коммуникации: Учеб. пособие. – СПб.: Михайлов, 2002. – 460 с.

16. *Токарська А. С.* Правова комунікація в контексті посткласичного право розуміння // Рукопис: Дис. на здобуття наук. ступ. – К., 2008. – 515 с.

17. *Токарська А. С.* Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. – 2008. – С. 35.

18. *Федотова Л. Н.* Социология массовой коммуникации: Учеб. для вузов. — СПб.: Питер, 2003. – 400 с.

19. *Шарков Ф. И.* Истоки и парадигмы исследований социальной коммуникации // Социол. исслед. – 2001. – № 10. – С. 52–61.

20. *Шарков Ф. И.* Основы теории коммуникации: Учебник. – М.: Изд. дом "Социальные отношения"; Перспектива, 2002. – 246 с.

21. *Штомпка П.* В фокусе внимания повседневная жизнь. Новый поворот в социологии // Социол. жизнь. – 2009. – № 8. – С. 3–13.

22. *Christine Goodwin v.* United Kingdom (2002) – 28957/95 [2002] ECHR 588 (11 July 2002). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=82360278&skin=hudoc-en&action=request

23. *L. V. Lithuania* (2007) – 27527/03 [2007] ECHR 588 (11 September 2007). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=82360278&skin=hudoc-en&action=request

Визнання громадянських прав і свобод є наслідком комунікативного обміну правовими смислами щодо індивідуальних та суспільних інтересів, узгодження їх цінності, умов рівноваги та надання всезагальності у вигляді прав та обов'язків. Рівновага правових смислів є результатом унікального поєднання правових зв'язків індивідів у межах певної правової культури. Комунікативна правова реальність завжди наповнена зміною інтересів та їх правових смислів, що й окреслює особливості визнання прав, їх зміст, обсяг та межі.

Признание гражданских прав и свобод является следствием коммуникативного обмена правовыми смыслами относительно индивидуальных и общественных интересов, согласование их ценности, условий равновесия и предоставления всеобщности в виде прав и обязанностей. Равновесие правовых смыслов является результатом уникального сочетания правовых связей индивидов в пределах определенной правовой культуры. Коммуникативная правовая реальность всегда наполнена изменением интересов и их правовых смыслов, что и очерчивает особенности признания прав, их содержание, объем и пределы.

Confession of civil laws and freedoms is investigation of communicative exchange by legal senses in relation to individual and public interests, concordance of their value, terms of equilibrium and grant of vsezagal'nosti, as rights and duties. An equilibrium of legal senses is the result of unique combination of legal bonds of individuals within the limits of certain legal culture. Communicative legal reality is always gap-filling the change of interests and them legal senses, that outlines the features of confession of rights, their maintenance, volume and limits.

Надійшла 1 грудня 2011 р.